

СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА І ФАРМАЦІЯ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 614.2: 378

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.20.177>

В. М. НАЗАРКІНА

Національний фармацевтичний університет, Україна

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОЦІНКИ ТЕХНОЛОГІЙ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Мета: визначення основних проблем і перспектив підготовки фахівців з оцінки технологій охорони здоров'я з метою розвитку цього освітнього напрямку в Україні.

Матеріали та методи: праці вітчизняних та зарубіжних авторів, міжнародні професійні веб-сайти, методи опитування (анкетування), аналізу, систематизації, узагальнення.

Результати дослідження. Для забезпечення сталого розвитку галузі охорони здоров'я (ОЗ) необхідною є розробка політики ОЗ, що базується на використанні оцінки технологій охорони здоров'я (НТА). Запорукою підвищення ефективності ОЗ є постійне упровадження інноваційних технологій охорони здоров'я (ТОЗ), які мають оцінюватися на етапі виходу на ринок, а також при включенні до програми медичних гарантій та переліків відшкодування. Все це потребує фахового підходу та обумовлює необхідність упровадження навчання з НТА. Визначено прогнозну потребу вітчизняної ОЗ у фахівців цього напрямку – понад 2000 осіб. Результати анкетування фахівців ОЗ підтверджують необхідність упровадження НТА та підготовки фахівців. Визначено інформаційні потреби працівників ОЗ: найбільш затребуваними є питання законодавства, економіки охорони здоров'я та методології НТА, ціноутворення та відшкодування, публічних закупівель. Проведено аналіз закордонного досвіду підготовки фахівців із НТА. Розроблено кваліфікаційну характеристику, а на її основі – освітню програму підготовки експертів із НТА (на другому (магістерському) рівні). Наразі програма отримала позитивну оцінку провідних європейських експертів із НТА та проходить апробацію в Національному фармацевтичному університеті.

Висновки. Освітній напрямок підготовки експертів з оцінки технологій охорони здоров'я потребує розвитку та підтримки з боку держави та професійних інституцій.

Ключові слова: оцінка технологій охорони здоров'я; освітня програма; експерт з оцінки медичних технологій.

V. M. NAZARKINA

National University of Pharmacy, Ukraine

PROBLEMS AND PROSPECTS OF TRAINING HEALTH TECHNOLOGY ASSESSMENT PROFESSIONALS IN UKRAINE

Aim. To identify the main problems and prospects of training health technology assessment professionals in order to develop this educational direction in Ukraine.

Materials and methods. Works of domestic and foreign authors, international professional websites, survey methods (questionnaires), analysis, systematization, generalization were used.

Results. To provide the sustainable development of healthcare it is necessary to develop a health policy based on the use of health technology assessment (HTA). The key to improving the efficiency of healthcare is the continuous introduction of innovative health technologies, which should be assessed at the stage of entering the market, as well as their inclusion in the program of medical guarantees and compensation lists. It requires a professional approach and necessitates the introduction of HTA training. Projected needs of local healthcare in professionals of this area have been identified – it is more than 2000 people. The results of a survey of health professionals confirm the need for the introduction of HTA and training specialists. The information needs of healthcare professionals have been identified – the most popular is the question of legislation, economics, health and HTA methodology, pricing and reimbursement, public procurement. The analysis of foreign experience of training specialists in HTA has been conducted. A qualification characteristic, and on its basis the educational program of training HTA experts (at the second (Master's) level), have been developed. Currently, the program has received a positive assessment of leading European HTA experts and is tested at the National University of Pharmacy.

Conclusions. Educational training for health technology assessment experts requires development and support from the state and professional institutions.

Keywords: health technology assessment; educational program; health technology assessment expert.

В. М. НАЗАРКИНА

Национальный фармацевтический университет, Украина

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ОЦЕНКЕ ТЕХНОЛОГИЙ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В УКРАИНЕ

Цель: определение основных проблем и перспектив подготовки специалистов по оценке технологий здравоохранения с целью развития данного образовательного направления в Украине.

Материалы и методы: труды отечественных и зарубежных авторов, международные профессиональные веб-сайты, методы опроса (анкетирование), анализа, систематизации, обобщения.

Результаты исследования. Для обеспечения устойчивого развития отрасли здравоохранения необходима разработка политики, основанная на использовании оценки технологий здравоохранения (НТА). Залогом повышения эффективности здравоохранения является постоянное внедрение инновационных технологий здравоохранения, которые должны оцениваться на этапе выхода на рынок, а также при включении в программу медицинских гарантий и перечней возмещения. Все это требует профессионального подхода и обуславливает необходимость внедрения обучения по НТА. Определена прогнозная потребность отечественной отрасли здравоохранения в специалистах данного направления – более 2000 человек. Результаты анкетирования профессионалов здравоохранения подтверждают необходимость внедрения НТА и подготовки специалистов. Определены информационные потребности работников здравоохранения: наиболее востребованными являются вопросы законодательства, экономики здравоохранения и методологии НТА, ценообразования и возмещения, публичных закупок. Проведен анализ зарубежного опыта подготовки специалистов по НТА. Разработана квалификационная характеристика, а на ее основе – образовательная программа подготовки экспертов по НТА (на втором (магистерском) уровне). Программа получила положительную оценку ведущих европейских экспертов по НТА и проходит апробацию в Национальном фармацевтическом университете.

Выводы. Образовательное направление подготовки экспертов по оценке технологий здравоохранения требует развития и поддержки со стороны государства и профессиональных учреждений.

Ключевые слова: оценка технологий здравоохранения; образовательная программа; эксперт по оценке медицинских технологий.

Постанова проблеми. Оцінка технологій охорони здоров'я (Health Technology Assessment – НТА) є одним із ключових напрямів реформування охорони здоров'я (ОЗ), що передбачає комплексну незалежну експертизу ефективності застосування профілактичних, діагностичних, лікувальних та реабілітаційних технологій охорони здоров'я (ТОЗ) з погляду медичної та економічної ефективності, а також соціальних, правових та етичних питань. У цьому контексті актуальності набуває підготовка кваліфікованих фахівців у сфері НТА, здатних на належному рівні планувати та проводити оцінку з використанням сучасних методів аналізу (клінічного, економічного, порівняльної ефективності, оцінки впливу на бюджет та ін.), узагальнювати, інтерпретувати та документально оформляти результати оцінки й упроваджувати їх у наукову, освітню та практичну діяльність, забезпечуючи підтримку прийняття рішень у сфері ОЗ та ухвалення політики ОЗ і нормативно-правових документів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним з упровадженням, організацією та проведенням НТА, а також з використанням її результатів у практиці ОЗ присвячені праці багатьох зарубіжних та

вітчизняних учених, серед них: Z. Kaló [1], D. Dankó [2], A. Beletsi [3], F. B. Kristensen [4], A. С. Немченко [5, 6], К. Л. Косяченко [6-8], А. А. Котвіцька [9], О. М. Заліська [10], О. Б. Піняжко [10] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання підготовки фахівців за вказаним напрямом в Україні майже не розглядаються у науковій літературі.

Формулювання цілей статті. Метою наукового дослідження було визначення основних проблем і перспектив підготовки фахівців із НТА розвитку цього освітнього напрямку в Україні.

Викладення основного матеріалу дослідження. У межах реформування системи ОЗ Україна упроваджує позитивний досвід європейських країн, де НТА активно використовується як на загальнодержавному і регіональному рівнях, так і на рівні закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) для обґрунтування управлінських та політичних рішень.

Враховуючи актуалізацію питань упровадження НТА, з вересня 2019 р. у НФаУ здійснюється навчання за новою авторською освітньою програмою «Оцінка технологій охорони здоров'я». Відкриття нової спеціальності стало можливим за підтримки

політичних та наукових кіл, МОЗ України та громадської спілки «Українське агентство з оцінки технологій охорони здоров'я».

За умов відсутності середовища фахівців із НТА прогнозна мінімальна потреба у виконавцях та користувачах складає близько 2200 фахівців, серед них: на національному рівні (агенції з НТА, НСЗУ, ДП «Медичні закупівлі» – близько 130 експертів), на регіональному (мезо-) рівні (департаменти ОЗ міських та обласних держадміністрацій – понад 500), на мікрорівні (медичні організації, відомчі заклади, страхові компанії – близько 1500).

На виконання рішення засідання Робочої групи з питань оцінки медичних технологій, створеної за наказом МОЗ України від 19.03.2019 р. № 604, яке відбулося 3 квітня 2019 р., протягом серпня-жовтня 2019 р. під патронатом МОЗ України було проведено цикл навчальних семінарів на безоплатній основі на тему «Актуальні питання впровадження оцінки медичних технологій та здійснення публічних закупівель в галузі охорони здоров'я». Навчальні семінари проводилися із залученням міжнародних експертів у 8 регіонах України (Харків, Одеса, м. Київ та Київська обл., Львів, Полтава, Вінниця, Житомир, Дніпро). Загалом у семінарах взяло участь 1100 осіб.

Під час проведення семінарів було опитано учасників з метою визначення професійної думки фармацевтичних та медичних працівників щодо стану запровадження, проблем та перспектив розвитку НТА на сучасному етапі реформування вітчизняної системи ОЗ. В опитуванні взяли участь 845 фахівців, що працюють

у державних (9 %) та комунальних (91 %) ЗОЗ на посадах головного лікаря та його заступника, старшої медсестри, зав. відділення, економіста, бухгалтера, юриста, фахівця з публічних закупівель, провізора, фармацевта, зав. аптеки тощо. Також в опитуванні брали участь представники департаментів ОЗ, навчальних закладів, Центру громадського здоров'я, ДП «ДЕЦ» та структурних підрозділів МОЗ України. Більшість опитаних мають вищу медичну освіту (44,7 %), економічну (26,5 %), фармацевтичну (12,9 %) та середню спеціальну медичну (14,9 %). Вік опитаних: від 30 до 40 років – 43,3 %, старше 50 років – 41,6 %, від 40 до 50 років – 8,8 %, до 30 років – 6,3 %. При цьому серед опитаних 85 % – жінки, 15 % – чоловіки.

Результати опитування підтверджують актуальність напряму запровадження НТА в систему охорони здоров'я, про що свідчать відповіді 100 % респондентів. Це, зі свого боку, обумовлює необхідність підготовки відповідних фахівців – експертів із НТА.

Установлено, що переважна більшість опитаних (56 %) у практичній діяльності певною мірою стикалися з НТА. Тому нам цікаво було дослідити, наскільки професіонали ОЗ обізнані у цій сфері (рис. 1). Для цього використані результати самооцінки. Установлено, що в цілому опитані мають уявлення про актуальність оцінки медичних технологій у сучасних умовах (59 %), сферу застосування та практичне значення (47 %), мету і завдання (44 %). Але щодо методології НТА (25 %), інформаційних джерел (32 %) та нормативно-правового регулювання (28 %) цієї сфери знань явно недостатньо.

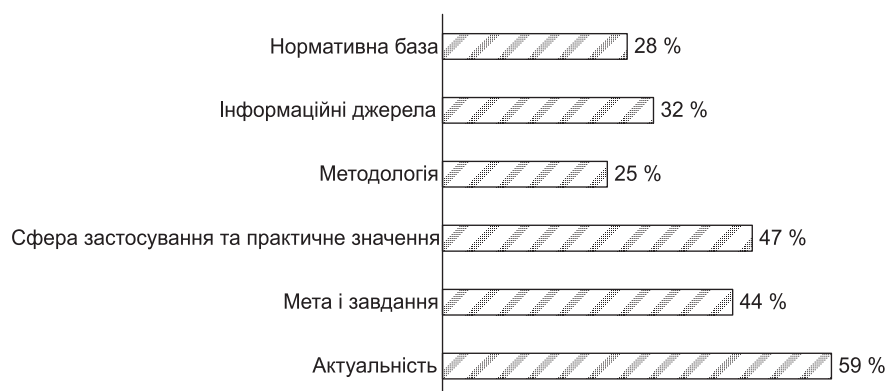

Рис. 1. Результати самооцінки респондентами рівня інформованості щодо окремих аспектів системи НТА

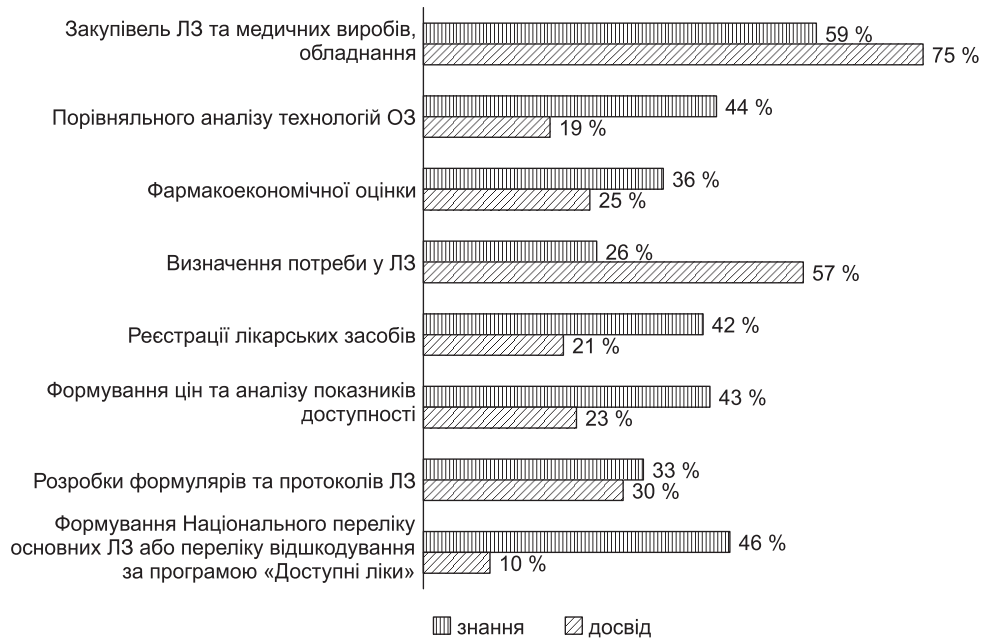

Рис. 2. Самооцінка респондентами власного досвіду та знань у проведенні окремих видів діяльності, пов'язаних із НТА

Варто зазначити, що наразі нормативна база та понятійний апарат із НТА в Україні лише формуються. Так, ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ доповнено терміном «оцінка медичних технологій» згідно із Законом від 19.10.2017 р. № 2168-VIII, але, крім цього визначення, яке не дає чіткого уявлення про сутність НТА, не прописані механізми та напрями застосування цієї методології. Не надається також визначення змісту поняття «медична технологія». До речі, на нашу думку, краще використовувати термін «технологія охорони здоров'я», який більш достовірно відображає зміст цього терміна, зокрема процесів фармакотерапії.

Отже, з метою узгодження термінології та отримання об'єктивної картини щодо того, яким є загальне уявлення про НТА в професійних колах, нами було включено кілька запитань, що містили загальноприйняті у світі терміни з пропозицією дати власне бачення, виключивши непотрібні елементи. Встановлено, що у вітчизняній практиці панує досить обмежене поняття сутності НТА. Тобто, на думку медичних і фармацевтичних працівників, до ТОЗ належать втручання (18 %), медичний продукт (76 %) або послуга (12 %), призначені для

профілактики (13 %), діагностики (28 %) або лікування захворювань (100 %), зміцнення здоров'я (23 %), забезпечення реабілітації (7 %) тощо, а також: тести (15 %), пристрої (20 %), лікарські засоби (далі – ЛЗ) (72 %), вакцини (33 %), процедури (46 %), програми (48 %) або системи (22 %).

При цьому вимірювання цінності ТОЗ здійснюється шляхом вивчення її клінічної ефективності та безпеки (100 % опитаних), витрат і економічних наслідків (86 %), більш широких наслідків для пацієнта й осіб, які здійснюють догляд (46 %), будь-яких етичних (17 %), соціальних (7 %), культурних (2 %) або юридичних проблем (28 %), а також організаційних (18 %) та екологічних (7 %) аспектів.

Переважає більшість опитаних мають значний досвід роботи за фахом. Цікаво було дослідити, які саме знання та досвід вони мають у різних сферах практичної діяльності, пов'язаної з НТА. Результати опитування наведено на рис. 2.

Як свідчать результати дослідження, більшість опитаних (75 %) мають досвід здійснення публічних закупівель, підкріплений відповідними теоретичними знаннями у цій сфері (59 %). Третина опитаних фахівців мають досвід і знання у галузі розробки локальних формулярів ЛЗ та протоколів.

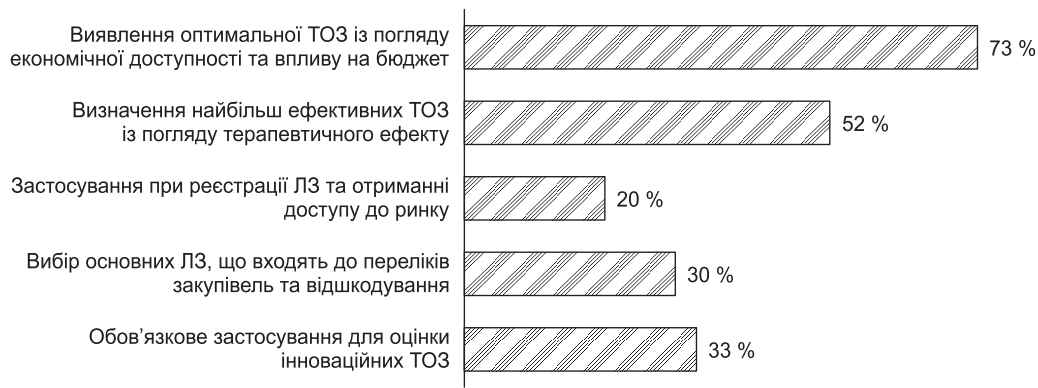

Рис. 3. Розподіл відповідей респондентів щодо основного призначення НТА

За іншими напрямками спостерігаються не тільки дефіцит відповідних знань, а й значні розбіжності щодо їх застосування на практиці. Це стосується таких аспектів, як порівняльний аналіз ТОЗ (44 % опитаних вказали на наявність відповідних знань, при цьому застосовують їх на практиці лише 19 %), фармакоекономічна оцінка (відповідно 36 та 25 %), реєстрація лікарських засобів (42 та 21 %), формування цін та аналіз показників доступності (43 та 23 %), формування Національного переліку основних ЛЗ і переліків відшкодування (46 та 10 %). Слід особливо зазначити той факт, що 57 % опитаних визначають потребу в ЛЗ, але при цьому відчувають недостатність теоретичних знань (за результатами самооцінки відповідні знання мають лише 26 % респондентів). На нашу думку, окремі аспекти НТА для задоволення інформаційних потреб можна висвітлювати під час короткострокових заходів підвищення кваліфікації (тренінги, семінари, конференції).

Як свідчить зарубіжний досвід, НТА наразі широко застосовується для вирішення нагальних проблем ОЗ як на національному та регіональному рівнях, так і на рівні ЗОЗ (так звана «міні-НТА»). Нами визначено думку професіоналів ОЗ щодо основного призначення НТА (рис. 3).

Як бачимо, більшість опитаних (73 %) віддають перевагу економічним аспектам НТА, що обумовлюється складними соціально-економічними умовами та дефіцитом ресурсів ОЗ. Оцінка клінічної ефективності є надзвичайно важливою на думку половини опитаних фахівців ОЗ. 33 % респондентів вважають, що НТА має обов'язково застосовуватися для оцінки доцільності

упровадження інноваційних технологій, зокрема ЛЗ. На думку 30 % опитаних, НТА призначена для визначення ОЛЗ, що входять до переліків закупівель та відшкодування. І лише кожен п'ятий опитаний вважає, що НТА можна застосовувати при реєстрації ЛЗ та отриманні доступу до ринку.

Далі опитаним пропонувалося оцінити ступінь готовності вітчизняної системи ОЗ до упровадження НТА за основними складовими.

Як видно, переважає думка щодо недостатнього рівня готовності виконавців НТА: лише 6 % опитаних оцінюють його як високий, 26 % – як достатній. При цьому 17 % респондентів вважають, що виконавці НТА взагалі не готові до виконання своїх функціональних обов'язків; 24 % – швидше не готові; 27 % опитаних не визначилися з відповіддю.

Готовність політиків та осіб, що приймають рішення у сфері ОЗ до упровадження НТА, респонденти оцінили таким чином: переважна більшість респондентів мають певні сумніви щодо належного рівня готовності політиків та відповідальних осіб до упровадження НТА: лише 2 % опитаних оцінюють його як високий, 18 % – як достатній.

Інформаційне середовище, на думку опитаних, також недостатньо підготовлене для упровадження НТА – лише третина опитаних оцінює стан готовності як достатній. При цьому 30 % опитаних вважають, що чинна нормативно-правова база здатна забезпечити належне упровадження НТА, 23 % – за умов певного доопрацювання, 18 % – наголошують на необхідності суттєвого удосконалення та розробки відповідних НПА.

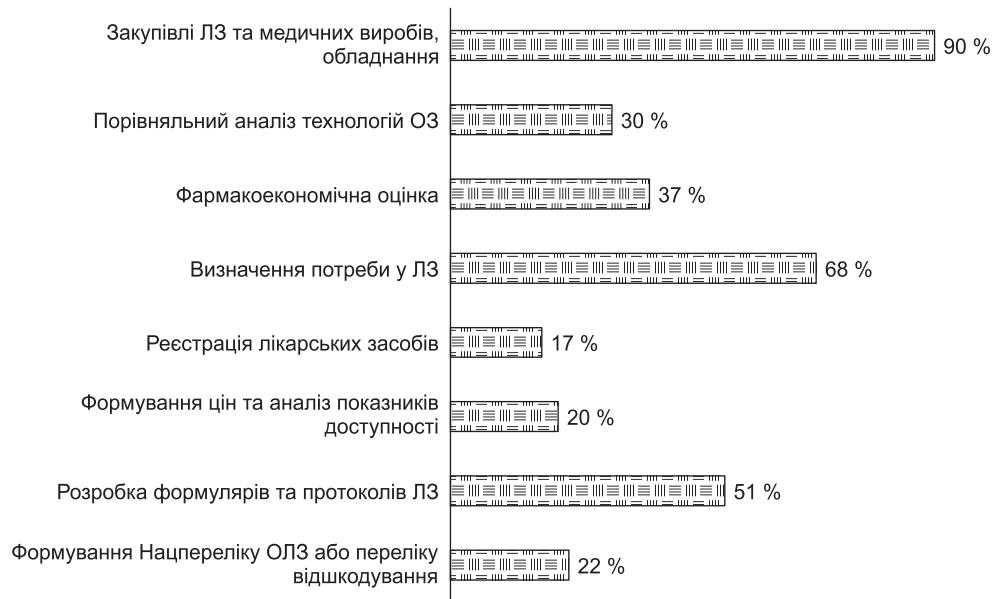

Рис. 4. Напрями використання отриманих знань із НТА у практичній діяльності фахівців ОЗ

Нами також досліджено думку фахівців щодо ролі експертів із НТА в аспекті визначення доцільності підготовки відповідних фахівців. Респондентам було запропоновано визначитися щодо того, хто може бути виконавцем оцінки, а хто – використовувати її результати.

На думку опитаних, основними виконавцями НТА мають бути спеціально підготовлені експерти, що працюють в агенціях із НТА (так вважають 86 % опитаних), науково-дослідні установи (65 %), департаменти ОЗ (43 %), урядові органи (33 %). При цьому основними користувачами результатів НТА можуть виступати як ЗОЗ (на цьому наголошують 75 % опитаних), так і громадські організації (49 %) та ДП «Державні закупівлі» (44 %), страхові компанії (41 %), департаменти ОЗ (36 %).

За результатами проведення семінару респондентам було запропоновано зазначити, як НТА може застосовуватися в їхній подальшій практичній діяльності (рис. 4).

Отже, основними напрямками застосування отриманих знань із НТА є такі: публічні закупівлі (90 % опитаних), визначення потреби у ЛЗ (68 %), розробка формулярів та протоколів ЛЗ (51 %), фармакоеконімічна оцінка (37 %), порівняльний аналіз технологій ОЗ (30 %). 22 % респондентів вважають, що НТА можуть застосовуватися при формуванні переліків відшкодування, 20 % –

при формуванні цін та аналізі показників доступності, 17 % – під час реєстрації ЛЗ.

Нами також проведено діагностику інформаційних потреб фахівців та вмотивованості їх на отримання додаткових знань із НТА. Установлено, що 98 % опитаних виявили бажання щодо різних форм навчання та підвищення рівня кваліфікації. При цьому їх найбільше цікавлять питання законодавства (92 % опитаних), державних закупівель (86 %), ціноутворення на ЛЗ та медичні послуги (85 %), практичні аспекти НТА (82 %), економічний та клінічний аналіз (по 81 %).

Наприкінці нами була визначена думка фахівців про доцільність підготовки експертів із НТА для різних напрямів діяльності закладів та установ ОЗ. Установлено, що переважна більшість опитаних вважають за необхідне проводити навчання експертів для проведення наукових досліджень із НТА у галузі ОЗ (56 %), а також прийняття рішень щодо публічних закупівель та відшкодування вартості ЛЗ (82 %). Важливим напрямом респонденти вважають підготовку експертів для визначення потреби та здійснення закупівель ЛЗ (причому як на макроекономічному рівні, так і на рівні ЗОЗ) – 91 % від загальної кількості опитаних.

На нашу думку, важливою є методологічно правильна організація процесу навчання та використання адекватних педагогічних

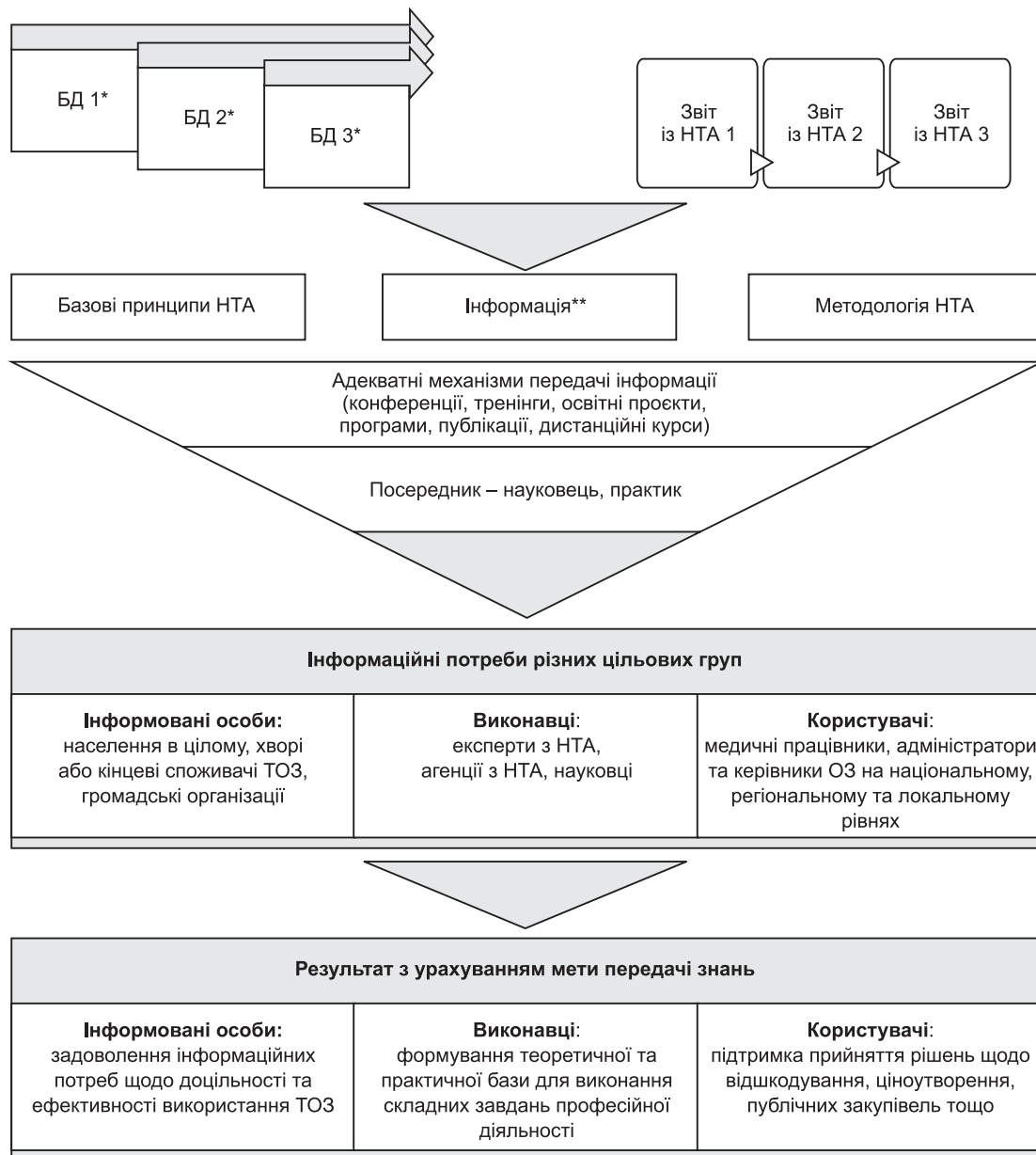

Рис. 5. Напрями розвитку освітніх технологій в системі НТА: * – БД (бази даних: медична та демографічна статистика, мета-дані та результати клінічних і фармакоекономічних наукових досліджень, інформація про ціни); ** – інформація, що відповідає інформаційним потребам (первинна або оброблена)

технологій (рис. 5). При цьому важливим є урахування інформаційних потреб різних цільових груп, мети та мотивів їх навчання. Від цього залежатимуть і результати навчання і власне порядок його організації.

Враховуючи, що більшість потенційних здобувачів вже мають вищу освіту (медичну, фармацевтичну, економічну, юридичну), мають певний досвід та обіймають певні посади, доцільно організувати декілька варіантів:

- магістерську програму на базі медичної та фармацевтичної освіти з набуттям

кваліфікації «експерт із НТА» (для виконавців НТА та користувачів);

- дистанційний курс тривалістю 3-6 міс. із великою варіативною складовою для підвищення кваліфікації фахівців у сфері публічних закупівель;

- тренінги та семінари для підвищення інформованості медичної та фармацевтичної спільноти з різних проблемних питань та практичного застосування НТА (на базі позитивного досвіду проведення семінарів із НТА та Академії НТА).

Нами також проведено аналіз ринку освітніх послуг, доступних освітніх програм та інтернет-ресурсів, що спрямовані на підвищення інформованості у сфері НТА. Аналіз свідчить, що НТА наразі активно розвивається і пропонується дуже багато програм короткострокового навчання (тренінги, семінари, майстер-класи). Магістерські програми пропонують лише декілька провідних університетів світу. Також розвивається післядипломна освіта (аспірантура) з НТА та суміжної «Економіки ОЗ», яка включає блок із НТА [11].

Магістерською програмою з НТА, враховуючи її надсистемний багатодисциплінарний та практично орієнтований характер, зацікавлені лікарі, медсестри, фармацевти, науковці, юристи, закупівельники, адміністратори та розробники політики. Тобто потенційних здобувачів можна умовно поділити на 3 групи: експерти, які складають звіти НТА, користувачі та інформовані особи, які приймають рішення на всіх рівнях системи ОЗ і використовують звіти НТА.

Наукові основи методології НТА упродовжені у навчальний процес кафедри організації та економіки фармації Національного фармацевтичного університету (НФаУ) з 2012 р., спочатку як окремі теми профільних дисциплін «Організація та економіка фармації», «Державна система лікарського забезпечення», «Економіка охорони здоров'я» на рівні «спеціаліста» і «магістра» спеціальностей «Фармація», «Клінічна фармація», «Лабораторна діагностика». Для здобувачів за спеціальністю «Адміністративний менеджмент» знання з НТА, отримані в межах дисципліни «Організація фармацевтичного забезпечення населення», також потрібні для розуміння ролі НТА в процесі ухвалення політичних рішень [12]. В основу лекцій покладені дослідження, проведені проф. А. С. Немченко, та докторської дисертації К. Л. Косяченка.

Практично реалізувати весь комплекс отриманих знань щодо методології НТА можна на рівні магістерських програм під час виконання дослідницьких завдань із НТА та належного оформлення їх результатів. Із 2016 р. навчальна дисципліна «Оцінка технологій охорони здоров'я» (вибіркова) передбачена навчальним планом підготовки

на третьому освітньо-науковому рівні для здобуття ступеня доктор філософії (PhD) за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація». Інформаційний обсяг навчальної дисципліни становить 90 годин – 3 кредити ЄКТС.

За попереднім досвідом і науковими напрацюваннями, вивченням зарубіжного досвіду підготовки фахівців із НТА в країнах світу нами була розроблена кваліфікаційна характеристика експерта з оцінки медичних технологій. Враховуючи актуальність цього напрямку, МОЗ України звернувся до Мінсоцполітики щодо внесення до Національного класифікатора України посади «Експерт з оцінки медичних технологій».

ОПП «Оцінка технологій охорони здоров'я» розроблена після консультацій із науковцями та потенційними роботодавцями, які підтвердили потребу в підготовці фахівців цієї спеціальності для роботи в урядових організаціях (МОЗ), у вітчизняних та міжнародних НТА-агентствах, експертних групах, закладах вищої освіти, науково-дослідних інститутах, лабораторіях, закладах ОЗ, фондах медичного страхування та інших організаціях. Освітня програма, розроблена відповідно до закону України «Про освіту», базується на компетентнісному підході [13, 14] з урахуванням вимог до фахівця, пропорованих міжнародним проектом Європейської комісії «Гармонізація освітніх структур у Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING).

Авторська освітньо-професійна програма (ОПП) має на меті підготовку фахівців-експертів із НТА, здатних на належному рівні виконувати професійні завдання й обов'язки науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі НТА з акцентом на критичне мислення та практичні навички дослідження. А також вона дозволяє здійснювати планування (моделювання) та проведення оцінки ТОЗ за різними аспектами (терапевтичною та економічною ефективністю, безпекою, соціально-етичними наслідками, впливом на бюджет тощо) з використанням сучасних методів аналізу, узагальнювати, інтерпретувати та документально оформляти результати оцінки й упродовжувати їх у наукову, освітню та практичну діяльність [15].

ОПП «Оцінка технологій охорони здоров'я» передбачає підготовку експертів з оцінки медичних технологій на основі попередньо отриманої базової вищої освіти за спеціальностями «Медицина» або «Фармація».

Підготовка ґрунтується на професійно орієнтованому індивідуально-творчому, компетентнісному, комунікативно-діяльнісному, рівневому, студентоцентрованому підходах і передбачає як традиційні форми організації навчання (лекції, семінари, практичні заняття, самостійну роботу, консультації з викладачами, виконання магістерської роботи), так і використання інноваційних педагогічних технологій, приміром, «дуальна освіта», дистанційне навчання. Велика увага в процесі навчання приділяється формуванню так званих «soft skills»: комунікативним навичкам, ініціативі, лідерським якостям, умінню працювати в команді, відповідальності тощо.

Набуття інтегральної, загальних і фахових компетентностей здійснюється в циклах загальної, професійної та практичної підготовки, які включають як нормативні, так і дисципліни вільного вибору студента (загалом 90 кредитів ЄКТС). Доречним є те, що до навчального плану включено такі дисципліни медико-фармацевтичного та організаційно-економічного блоків, як «Економіка ОЗ», «Законодавство в системі ОЗ», «Медична статистика», «Наукові засади клінічних досліджень», «Системний аналіз діяльності ЗОЗ», «Методологія НТА. Практичні аспекти (моделювання)», «Економічний аналіз у системі НТА», «Клінічний аналіз у системі НТА», «Фінансування ОЗ», «Державні закупівлі в галузі ОЗ». Комплекс дисциплін дає змогу системно формувати компетентності щодо аналізу та використання необхідних даних клінічних досліджень і проведення економічної оцінки (метааналіз

і моделювання), використання доказової бази даних з позиції зацікавлених користувачів: пацієнтів, платників, регуляторів і постачальників медичних технологій та послуг, прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі результатів проведених досліджень. Акцент робиться на сучасній методології організації та проведення НТА, здійснення наукового пошуку. Планується залучення до процесу навчання міжнародних експертів та стажування на базі агенції з НТА.

Зазначені дисципліни зорієнтовані на досягнення відповідних програмних результатів навчання (відповідність програмних компетентностей і програмних результатів навчання компонентам освітньої програми унаочнена у двох матрицях). Послідовність вивчення дисциплін, план та графік навчального процесу, перелік та обсяг нормативних та вибіркового дисциплін відповідають структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Оцінка медичних технологій» і покликані сприяти забезпеченню відповідності програмних результатів навчання запитам потенційних роботодавців (стейкхолдерів).

Висновки. За результатами проведеного опитування підтверджено необхідність упровадження навчання фахівців за актуальним напрямом «Експерт з оцінки технологій охорони здоров'я». На підставі виявлених інформаційних потреб, вимог стейкхолдерів та провідних міжнародних експертів із НТА розроблено кваліфікаційну характеристику, а на її основі – освітньо-професійну програму підготовки відповідних фахівців, що дозволить із часом сформувавши належне професійне середовище й у подальшому сприятиме розвитку цього освітнього і наукового напрямку.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Kaló Z. et al. НТА Implementation Roadmap in Central and Eastern European Countries. *Health economics*. 2016. Vol. 25 (1). P. 179–192. doi: 10.1002/hec.3298.
2. Dankó D. Health technology assessment in middle-income countries: recommendations for a balanced assessment system. *Journal of Market Access & Health Policy*. 2014. Vol. 2 (1). doi: 10.3402/jmahp.v2.23181.
3. Beletsi A. et al. Comparing Use of Health Technology Assessment in Pharmaceutical Policy among Earlier and More Recent Adopters in the European Union. *Value in Health Regional Issues*. 2018. Vol. 16. P. 81–91. doi: 10.1016/j.vhri.2018.08.002.

4. Kristensen F. B. et al. The HTA Core Model-10 Years of Developing an International Framework to Share Multidimensional Value Assessment. *Value Health*. 2017. Vol. 20 (2). P. 244-50. doi: 10.1016/j.jval.2016.12.010.
5. Немченко А. С., Косяченко К. Л. Дослідження міжнародного досвіду впровадження оцінки технологій в охороні здоров'я і фармації. *Клінічна фармація*. 2012. № 1. С. 22-26.
6. Kosyachenko K. L., Nemchenko A. S. Methodological approaches to development of the national guidelines on the health technology assessment. *Вісник фармації*. 2014. № 1. С. 54-57.
7. Косяченко К. Л. Методологія оцінки технологій в охороні здоров'я та фармації: актуальність упровадження в Україні. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2011. № 1. С. 36-41.
8. Косяченко К. Л., Арістов М. А., Мельничук О. М. Впровадження оцінки технологій охорони здоров'я в систему охорони здоров'я України. *HTA Review. Оцінка технологій охорони здоров'я*. 2019. Грудень. URL : <https://hta.ua/dijalnist/zhurnal-hta/gruden-2019-2.html> (дата звернення: 20.02.2020).
9. Котвіцька А. А., Немченко А. С., Назаркіна В. М. Підготовка фахівців з оцінки технологій охорони здоров'я – інноваційний напрям у вітчизняній медичній та фармацевтичній освіті. *HTA Review. Оцінка технологій охорони здоров'я*. 2019. Грудень. URL : <https://hta.ua/dijalnist/zhurnal-hta/gruden-2019-2.html> (дата звернення: 20.02.2020).
10. Заліська О., Пінняк О. Інформаційна та освітня складові впровадження HTA: розвиток людського потенціалу. *Щотижневик «Аптека»*. 2016. № 7. URL : <https://www.apтека.ua/article/361594> (дата звернення: 20.02.2020).
11. Назаркіна В. М. Аналіз стану підготовки фахівців з оцінки технологій охорони здоров'я в країнах світу. *Фармацевтичний журнал*. 2020. № 1.
12. Немченко А. С., Назаркіна В. М., Губський С. М. Сучасні принципи інтеграції науки, освіти та практики в системі HTA. *Практичні аспекти впровадження оцінки технологій охорони здоров'я в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5-6 берез. 2013 р. Харків : НФаУ, 2013. С. 40-49.
13. Немченко А. С., Назаркіна В. М., Косяченко К. Л. Сучасні засади підготовки фахівців галузі за напрямком оцінки технологій охорони здоров'я. *HTA Review. Оцінка технологій охорони здоров'я*. 2019. № 1 (1). URL : <https://hta.ua/dijalnist/zhurnal-hta/zhurnal.html> (дата звернення: 20.02.2020).
14. Podolskaya E., Nazarkina V. Education as the matrix of relationships and conditions. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2014. Т. 32, вип. 1101. С. 199-204.
15. Освітня програма «Оцінка технологій охорони здоров'я». URL : <https://nuph.edu.ua/ocinka-technologij-okhoroni-zdorovya/> (дата звернення: 20.02.2020).

References

1. Kaló, Z., Gheorghe, A., Huic, M., Csanádi, M., Kristensen, F. B. (2016). HTA Implementation Roadmap in Central and Eastern European Countries. *Health Econ.*, 25 (1), 179–192. doi: 10.1002/hec.3298.
2. Dankó, D. (2014) Health technology assessment in middle-income countries: recommendations for a balanced assessment system. *Journ. of Market Access & Health Policy*, 2 (1). doi: 10.3402/jmahp.v2.23181.
3. Beletsi, A., Koutrafouris, V., Karampli, E., Pavi, E. (2018). Comparing Use of Health Technology Assessment in Pharmaceutical Policy among Earlier and More Recent Adopters in the European Union. *Value in Health Regional Issues*, 16, 81-91. doi: 10.1016/j.vhri.2018.08.002.
4. Kristensen, F. B., Lampe, K., Wild, C., Cerbo, M., Goettsch, W., Becla, L. (2017). The HTA Core Model-10 Years of Developing an International Framework to Share Multidimensional Value Assessment. *Value Health*, 20 (2), 244-50. doi: 10.1016/j.jval.2016.12.010.
5. Nemchenko, A. S., Kosiachenko, K. L. (2012). *Klinichna farmatsiia*, 1, 22-26.
6. Kosiachenko, K. L., Nemchenko, A. S. (2014). Methodological approaches to development of the National Guidelines on the Health Technology Assessment. *Visnyk farmatsii*, 1, 54-57.
7. Kosiachenko, K. L. (2011). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 1, 36-41.
8. Kosiachenko, K. L., Aristov, M. A., Melnychuk, O. M. (2019). *HTA Review. Otsinka tekhnolohii okhorony zdorovia*. Available at: <https://hta.ua/dijalnist/zhurnal-hta/gruden-2019-2.html> (Date of access: 20.02.2020).
9. Kotvitska, A. A., Nemchenko, A. S., Nazarkina, V. M. (2019). *HTA Review. Otsinka tekhnolohii okhorony zdorovia*. Available at: <https://hta.ua/dijalnist/zhurnal-hta/gruden-2019-2.html> (Date of access: 20.02.2020).

10. Zaliska, O., Piniashko, O. (2016). *Shchotyzhnevyyk "Apteka"*, 7. Available at: <https://www.apteka.ua/article/361594> (Date of access: 20.02.2020).
11. Nazarkina, V. M. (2020). Analysis of the status of training of experts in health technologies assessment in the countries of the world. *Farmats. zhurnal*.
12. Nemchenko, A. S., Nazarkina, V. M., Hubsnyi, S. M. (2013). Proceeding from Praktychni aspekty vprovadzhenia otsinky tekhnolohii okhorony zdorovia v Ukraini: *materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (5-6 bereznia 2013)* (pp. 40-49). Kharkiv: NFaU.
13. Nemchenko, A. S., Nazarkina, V. M., Kosiachenko, K. L. (2019). *HTA Review. Otsinka tekhnolohii okhorony zdorovia*, 1 (01), 5-7. Available at: <https://hta.ua/dijalnist/zhurnal-hta/zhurnal.html> (Date of access: 20.02.2020).
14. Podolskaia, E., Nazarkina, V. (2014). Education as the matrix of relationships and conditions. *Visnyk KhNU im. V.N. Karazina*, 32, 199-204.
15. Osvitnia prohrama "Otsinka tekhnolohii okhorony zdorovia" [Health Technology Assessment Educational Program]. Available at: <https://nuph.edu.ua/ocinka-texnologij-okoroni-zdorovya/> (Date of access: 20.02.2020).

Відомості про авторів:

Назаркіна В. М., кандидатка фармацевтичних наук, доцентка кафедри організації та економіки фармації, Національний фармацевтичний університет (<http://orcid.org/0000-0002-0767-6180>). E-mail: victory.nazarkina@gmail.com

Information about authors:

Nazarkina V. M., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate professor of the Department of Organization and Economy of Pharmacy, National University of Pharmacy (<http://orcid.org/0000-0002-0767-6180>). E-mail: victory.nazarkina@gmail.com

Сведения об авторах:

Назаркіна В. Н., кандидат фармацевтических наук, доцент кафедры организации и экономики фармации, Национальный фармацевтический университет (<http://orcid.org/0000-0002-0767-6180>). E-mail: victory.nazarkina@gmail.com

Надійшла до редакції 20.01.2020 р.